

משולחן שלמה

בס"ד

גליון עשיר תוכן לשולחן השבת

הינוקא

מתוך שלל אוצרות תורתו ושיעוריו של מרן גאון ישראל

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

שבת זוה"מ פסח תשפ"ו 272

ניתן להאזין לשיעורים של הנאון הינוקא, וכן עדכונים על הנעשה בבית מדרשו, ב"קו הינוקא" 03.550.2228

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבינו שליט"א

פנינים על הפרשה

מכת בכורות

א. כתב הרוקח על התורה (שמות י"א, ו) שבמכת בכורות שלח הקב"ה ברכים ורעמים, עד שנחבאו בחדריהם מתוקף הקול, ועל ידי הקול מתו הבכורות, וכנסמך בתהלים (קלה, ה) "ברקים למטר עשה, מוצא רוח מאוצרותיו, שהכה בכורי מצרים". אמנם האבן עזרא (שמות ה, ג) והרמב"ן (במדבר י"ד, יג) והגר"א (חבקוק ג, ה) כתבו שהדבר היכה הבכורים, וכן יש נוסח בסידור התכלאל בתפלת שחרית (ברכת אמת ויציב) 'כל בכורי מצרים בדְּבַר הרגת', וסמך יש לזה גם בלשון הגמרא במסכת בבא קמא (בדף ס ע"ב) 'דבר בעיר כנס רגליך, שנאמר (שמות י"ב, כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר'.

מצויינין בקומה

יְהִי שֵׁם לַגּוֹי גְדוֹל, מְלֻמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינֵין שָׁם (הגדה של פסח). ביארו הריטב"א והר"י בר יקר (בפירושים להגדה) שמה שהיו ישראל מצויינין במצרים הוא שהיו בעלי קומה, ובעלי פרצוף. ומהר"י ונה מחכמי תימן כתב על כך, שהיו ישראל שם גדולים על כל האומות, והיו רואים אותם בצורתם וקומתם, ונעשו כקוצים בעיניהם. ובספר מדרש בחידוש (על ההגדה) כתב, שהיו ילדי ישראל גדלים שם בקומתם במהרה, כצמח השדה, באופן שילד בן שנה היה גדול כבן עשרים שנה.

מכת חושך

א. אמרו חז"ל (שמו"ר י"ד, א: תנחומא בא א-ב) שאותו חושך היה בו ממש, והיה עבה כדינו. וביאר האבן עזרא (על אתר), שמרוב עוביות החושך, לא האיר שום אור ולא דלק הנר, וכמו שראה בעצמו פעמים רבות בים אוקינוס שהיה שם חושך עב, לפעמים עד חמשה ימים, שלא היה יכול אדם להבחין בין יום ללילה. וכתב על כך הרמב"ן (י, נג), שאין זה אפיסת אור השמש, אלא שירד ענן עבה מאד (-ערפל סמיך), והיה מכבה כל נר, כמו שלא מתקיים הנר בחפירות עמוקות ובהרי החושך. וכעין זה מובא ברבינו בחיי (על אתר), שהושחר האור בכל ארץ מצרים, כי נסתתמו שביליו, וסגר ה' בעדם מהכנס האור בהם, ואחר כך הִכְבִּידו כל כך, עד שהיו מרגישים אותו במישוש ולא יכלו להזיז שום איבר (שמו"ר י"ד, ג: תנחומא בא ג), אך לישראל לא נסגרו שבילי האור, והיה האור נכנס באויר במושבנות.

לנילוס ולטלה

אלו עֲשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם (הגדה של פסח). אמרו חז"ל (שמו"ר ט, ט: תנחומא וארא יג), שמפני שהיו המצריים עובדים לנילוס, לכן הלקה הקב"ה תחילה את אלהיהם, וכתב בידי משה (שמו"ר א, יח) שהיאור היה עבודה זרה של פרעה, כמו שאמר "לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט, ג), והטלה של המצריים, וביאר לפי זה החיד"א (חומת אנך פ' וארא, יא: כסא דוד, דרוש כב), שלכן היכה הקב"ה את היאור תחילה ב'דג', העולה כמנין 'טלה', להראות להם שטותם וחוסר דעתם, שהן העבודה זרה של פרעה והן של המצריים, הכל תוהו. ובספר בן יהוידע (מגילה יג ע"א) כתב, שלכך אמר הכתוב (שמות ב, ה) שירדה בתיה בת פרעה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר, בכדי להיטהר מגילולי בית אביה (מגילה סט), שנתכוונה בזה להטהר הן מטומאת העבודה זרה של היאור, הן מטומאת העבודה זרה של הטלה, שהוא כבש, וזאת רמזה התורה בתיבות 'על היאור' (שנכתב חסר ו), לרמז להאותיות הסמוכים ל'יאור' שהם 'כבש', שנטהרה גם מעבודה זרה זו.

ב. ביאר רבינו אליהו האתמרי בספר עיני העדה (פ' בא, צו ע"א) לפי דעה אחת במדרש (שמו"ר י"ד, א: תנחומא בא ב), שמכת חושך היתה באופן שנטל השי"ת מהם את מאור עיניהם, כלומר את החלק השחור שבעין (-בת עין) שממנו רואה האדם (ויק"ד לא, ח), ולכן היה לישראל אור אפילו בביתם של המצרים, כי האור לא נחשך בעולם.

זארה יעמדו על הברכה		שבת זוה"מ			חג הפסח		
רבנו תם	צאת שבת	כניסת שבת	ירושלים:	רבנו תם	צאת שבת	כניסת שבת	ירושלים:
לעילוי נשמת גאולה בת דינה, דוד בן חנה, ראו דוד דרור בן רונית, לרפואת: דוד בן שרה.	20:23	19:36	18:24	20:21	19:34	18:23	ירושלים:
	20:20	19:34	18:42	20:18	19:33	18:41	בני ברק:
	20:22	19:36	18:44	20:20	19:34	18:43	חיפה:
	20:21	19:35	18:43	20:20	19:34	18:42	באר שבע:

לפניות והקדשות		שביעי של פסח					
רבנו תם	צאת שבת	כניסת שבת	ירושלים:	רבנו תם	צאת שבת	כניסת שבת	ירושלים:
מוקד טלפוני 03-3765444	20:26	19:38	18:27	20:21	19:34	18:23	ירושלים:
זמין בימים א'-ה' בין השעות 9:00-20:00	20:23	19:37	18:45	20:18	19:33	18:41	בני ברק:
דוא"ל: contact@hayanuka.com	20:25	19:39	18:47	20:20	19:34	18:43	חיפה:
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com	20:26	19:38	18:46	20:20	19:34	18:42	באר שבע:
יד' להועיל: בנק מזרחי טפחות סניף 417 מס' חשבון: 521025							

תורת שלמה

מאמרים משיעורי הענפים של רבנו שליט"א

"אח לצרה יולד" (משלי יז, יז)

חלק א'

משיעור יום ה' ה' תמוז תשע"א

א

השכל הנכון להבין ולהתבונן באור האמת כראוי, וזוהו אין בכך דיבורו להביא לאור הגאולה. ובכדי לעורר גאולתו צריך האדם לזכות לדיבור אמת בתפלה לפני ה' יתברך, וזוהו ימשיך עליו הקב"ה רחמים משם הוי"ה ב"ה, שיבוא על ידם להתבונן בעוצם שפלות מדרגתו ומקומו הנמוך, ומתוך כך יבוא לשווע אליה יתברך שמו שיוציאו מהרה מחשכת גלותו, ויתעוררו עליו הרחמים משם אה"ה לפדותו ולגאלו.

כי כח הדיבור הוא עיקר גילוי אור האלהות בעולם, כמו שפותחים פסוקי בריאת העולם "ויאמר אלהים", שבריאת העולם היתה בדיבור, שהמשיך הקב"ה מחשבתו מלמעלה והוציאה לפועל בכח הדיבור, והוא מהות האדם שנאמר בו (בראשית א, כז) "בצלם אלהים ברא אותו", שנתן לו הקב"ה את כח הדיבור בכדי שיהיה יכול בו ועל ידו לגלות האלהות בעולם, וזוהו נתן לו כח לצאת מסטרא דמותא לסטרא דחיי (-מצד המוות לצד החיים), כנאמר בבריאת האדם "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) ותרגם אונקלוס "לרוח ממלא" (-לרוח הדיבור), וכמו שדרשו זאת שם בזהר תזריע (בדף ע"ב) שנקרא הדיבור כן על שם שבו ועל ידו נכלל האדם בשורש נפשו העליון, שהוא מקור החיים, ולכן עיקר מהות כח הדיבור שניתן לאדם הוא בכדי שיבוא בו על ידו לצאת מכל מקום נמוך ומדרגה שפלה.

ולזה צריך האדם לדיבור מתוקן, שהוא גילוי שם הוי"ה ב"ה הנשלם מלמעלה עד למטה בכח הדיבור, והוא כאשר נטוע הדיבור בשורשו שבמחשבה בקשר אמיץ וחזק, שבזה נעשה הדיבור כולו לגילוי שם הוי"ה ב"ה בעולם. ששורש הדיבור שבמחשבה הוא כנגד האות 'ו' שבשם, כמו שאמר רשב"י בתיקוני זוהר (בתיקון יט, דף מא ע"ב) שהמחשבה היא כנגד האות 'ו' והיא שורש חיות אור האלהות, ומשורשו במחשבה הולך ומתעורר הדיבור בגרון שהוא כנגד האות ה' הראשונה שבשם, כמובא בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרושי הפסח ה), ולאחר מכן יוצא ומתגלה הדיבור ברוח ובהבל שפה שהם כנגד האות 'ו' שבשם, כמו שאמר רשב"י בתיקוני זוהר (תיקון יג, דף כח ע"א), וסוף דבר נחתך הדיבור בחמשת מוצאות הפה שהם כנגד האות ה' אחרונה שבשם, כמובא באדרא זוטא שבזהר האזינו (בדף רפט ע"א) בשם רב יבא סבא, וזוהו נשלם הדיבור בגילוי שם הוי"ה ב"ה כולו.

ב

אלא שבכדי לבוא לדיבור מתוקן הנעוץ בשורשו במחשבה צריך שיהיה בכח האדם לתקן הראש תחילה, והוא כאשר מדרגתו נעלית וכנגד האותיות י"ה שבשם, שבזה יכול הוא להמשיך רחמים גדולים מקוצו של האות 'ו' שבשם, שכנגד השם אה"ה, ולתקן כל ענין הראש שכנגד אות 'ו' כמו שאמר הרעיא מהימנא בזהר בא (בדף מב ע"א), ומתוך כך יכול להוציא דיבור מתוקן הנמשך מתוך התעוררות האות ה' ראשונה שבשם שכנגד מקום הגרון, ולתקן הגוף שכנגד האות 'ו' שבשם, עד שישלים בדיבורו את גילוי שם הוי"ה ב"ה בהבל פיו שכנגד האות ה' אחרונה שבשם, שיעלה ויתקן בדיבורו גם את המדרגות הנמוכות שכנגד האות ה' אחרונה שבשם, שהיא בסוד נפש יתרה כמו שאמר הרעיא מהימנא בזהר צו (בדף כט ע"א), היינו שיבוא לעשות נפשות שיתוספו לאור הקדושה, וכענין הכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", שיהיה בכוח דיבורו להאיר את אור האלהות גם לאחרים, וגם להכניע את יצרו הרע שיתוסף כוחו לאור הקדושה, כמובא בזהר לך לך (בדף עט ע"א).

אבל כאשר שרוי האדם למטה ממקום המוחין, שמקומו ומדרגתו הם כנגד האותיות ו"ה שבשם, הרי שחסר הוא מדרך תיקון הדעת והמוחין, ואינו יכול כלל לחשוב או ליישב דעתו ולבוא לדיבור מתוקן כראוי ולהמשיך בו ועל ידו הרחמים, מפני שמונח הוא בכל מהותו למטה בארץ במקום הדינים וחשכת הדעת, ולכן בכדי לעורר הרחמים למטה על הארץ צריך הוא לדיבור אמת לפני הקב"ה, שבזה יהיה בכח דיבורו לעורר את גילוי האות 'ו' שבשם שכנגד מידת יעקב כליל תפארת, שהיא מידת האמת האחוזה בו ביעקב, כנאמר (במכילת ז, כ) "תתן אמת ליעקב", ובכח דיבור אמת הזה לבקוע לו החושך שבידעתו ולהביאו להבחין באור האמת כראוי ולהבין עוצם מיעוט מדרגתו ושפלות מקומו, עד שישווע מתוך כך לה' ב"ה לצאת ממקומו הנמוך והשפל, וזוהו יזכה לגאולתו.

מפני שכאשר אין מחשבתו ודעתו ביד האדם, שבזה נלקח ממנו כח הדיבור המתוקן, צריך שישתמש בכח דיבור ותפילה באמת, שידבר לפני הקב"ה בתפילה כפי מקומו ומדרגתו האמיתיים, ויאמר לפניו יתברך שמו האמת, שנלקחה ממנו הדעת, ולכן אינו יודע מה לרצות, וליבו בל עימו, ויבקש מה' באמת ממקומו ומדרגתו את ישועתו, ובכח דיבור האמת לפני ה' יתברך לבקוע לו חשכת דעתו ויתוודע לו מקומו האמיתי והרחמנות העצום שראוי לו לרחם על נשמתו, ומתוך כך יבוא להוציא שוועה לפני ה' יתברך, וכענין נאקת חלל, מתוך שיבין שמאחר שאין לו דעת ודיבור מתוקנים לכך אינו יכול

כל התעוררות גאולת מצרים היתה מתוך ששוועו ישראל לפניו יתברך ועוררו רחמיו עליהם, כמו שכתוב (שמות ב, כג) "ויזעקו ותעל שוועתם אל האלהים", שבשעה שעלתה שוועתם לפני הקב"ה, לא העלים עיניו מהם ונתן ליבו עליהם ושלח את משה רבנו לגאלם, כנאמר תיכף בסמוך (שמות ג, א) "ומשה היה רועה", וכמו שדרשו זאת בשמות רבה (ב, ד) שהיה משה מתוקן לשעה זו שזעקו לה' יתברך ותיכף לזעקתם בגלותם אליהם במצרים ויוציאם לפדותם וגאולתם. וכפי שמתוך זעקתם במצרים החיש הקב"ה גאולתם, כך בכל דור ודור מתוך ששוועו האדם אל הבורא ב"ה ממהר הקב"ה לפדותו ולהושיעו, ותלוי הכל בשוועה, שאם רק היה האדם משווע אל הבורא ב"ה, תיכף היה נושע ויוצא לחירות, אלא שמתוך חטאיו איבד האדם דעתו וראייתו על האמת, ולכן אינו רואה ואינו יודע שקשור הוא בשערי הטומאה, ולכן אינו משווע וזועק לה' יתברך שיוציאו ממכלי הסטרא אחרא, וכמובא בזהר תזריע (בדף ע"ב) בשם רבי ייסא סבא שכל ההולך בחושך של העולם אינו רואה ואינו יודע דבר מהאמת. ולכן בכדי שיצא האדם ממכלי היצר הרע צריך תחילה שיאירו עליו רחמים פשוטים משם הוי"ה, שבזה יתבונן ויבין מדרגתו הנמוכה וישווע להקב"ה שיגאלהו ממקומו הנמוך, וכאשר יזעק על כך לה' יתברך יעורר רחמים גדולים משם אה"ה להוציאו ולפדותו לגאולה שלמה. וכענין גאולת מצרים, שבתחילה גילה הקב"ה על ישראל רחמים פשוטים משם הוי"ה, בכדי שיתבוננו ויבינו שמוכרחים הם לצאת מתוקף שעבודם שם במצרים וישוועו על כך לפניו יתברך שמו, ומתוך שאכן שוועו לפניו ישראל עורר עליהם עליהם הקב"ה רחמים גדולים הנמשכים משם אה"ה, בכדי להוציאם ולפדותם בגאולה שלמה.

שממצרים למדים אנו לדורות את סדר המשכת הרחמים להתעוררות הגאולה, שאמר אז הקב"ה למשה "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם" (שמות ו, ג), שלא זו בלבד שלא גילה לאבות את שם אה"ה שהוא גילוי רחמים גדולים, אלא אף שם הוי"ה שהוא רחמים פשוטים לא גילה להם, שידע בהם שמתוך עוצם עבודתם לפניו ויגיעו למעלת, אבל עם ישראל בשעבודם במצרים לא נהג הקב"ה כסדר שנהג עם האבות, אלא עורר עליהם תחילה הרחמים משם הוי"ה, שמתוך כך ישוועו ויבוא לגלות הרחמים משם אה"ה ותתעורר ותבוא גאולתם. כי קודם שיש גילוי רחמים על האדם אינו מכיר מקומו ואינו יודע מעוצם הרחמים שצריך הוא לרחם ולחוס על עצמו, ולכן אינו משווע לה' יתברך על שפלות מדרגתו, אבל כאשר הרחמים מגולים מכיר מתוך כך האדם שמקומו ומדרגתו אינם טובים, ונודע לו מעוצם הרחמים שראוי לו לרחם ולחוס על נשמתו, והוא מביט ומתבונן היטב שאין לו מושיע מבלעדי הבורא ב"ה, וזוהו מתעורר הוא לפנות ולשווע אליו.

כי אין שוועה יוצאת מהאדם אלא כאשר מבין ומתבונן שקרוב הוא למיתה חלילה, שמבין ורואה בעיני שכלו שריחוקו מהתורה הוא כקרוב למיתה, וזוהו משווע הוא לה' יתברך שיצילהו ויפדהו ממקומו ומדרגתו השפלה. וכענין שוועת ישראל במצרים שהיתה מתוך שהרגישו שקרובים הם למיתה וכליון, כמו שביאר הרמב"ן (שמות ב, כג) שהוא שנאמר אז "וישמע אלהים את נאקתם" (שמות ב, כד), שנאקה היא רוח היוצאת מן האדם קודם שימות, וכענין הכתוב (יוחקאל ל, כד) "וְנָאָק נִאָקוֹת חָלָל". והיה זה מתוך שנתעוררו עליהם הרחמים הפשוטים הנמשכים משם הוי"ה, שמתוך כך נתעוררו לידע ולהבין האמת ואת הרחמנות הגדולה שראוי לרחם עליהם, עד שזעקו ושוועו מתוך כך להקב"ה ועוררו רחמיו עליהם, כי הבינו והתבוננו שעתה עומדים הם לקראת שער החמישים של הקליפה שכל באיה לא ישובו, ולכן זעקו מקירות ליבם לפניו יתברך שמו שיצילם ויפדם מהרה ממקומם השפל והנמוך במצרים, כי אם לא יצאו כעת ממצרים עלולים הם לאבד מעלתם ותפארתם שירשו מאבותיהם, ומתוך שוועתם עורר עליהם הקב"ה רחמים גדולים משם אה"ה, וגאלם ממצרים והביאם סוף דבר לחמישים שערי הקדושה במתן תורה בהר סיני.

ב

ובכדי לבוא לשוועה צריך האדם לדיבור אמת, שיבקש מה' ב"ה את ישועתו ממקומו ומדרגתו באמת, וזוהו יודע לו מקומו האמיתי ומהרחמנות העצומה שראוי לו לרחם על נשמתו, ומתוך כך יבוא להוציא שוועה לפני ה' יתברך שתעורר את ישועתו וגאולתו. כי אור הגאולה בוקע בכח הדיבור, שהוא הכלי שנתן הקב"ה ביד האדם להוציא עצמו מכל מקום נמוך ומדרגה שפלה אל האור והחירות, אלא שבעבור שיהיה האדם יכול לפעול בכח הדיבור צריך הוא שיהיה דיבורו נטוע במידת האמת, שהיא עיקר הכח שנטע הקב"ה בדיבור האדם להוציאו מחשכה לאורה, וכאשר נתון אדם בתוך חושך ואפלה אינו יודע כלל מענין האמת, מתוך שנסתמה ממנו שבילי

לצאת מכבלי היצר הרע, ויטמוך וישען רק על הקב"ה שהוא לבדו שיכול להושיעו, שיעורר וימשיך הקב"ה הרחמים אל מקומו הנמוך ושפלות מדרגתו, ויושיעהו ויפדהו לאור הגאולה.

ג

כי עיקר שם גלות הוא גלות הדעת, שיש שמתוך ששורה על האדם הנהגת הדין בא לידי יסורים, אבל יש שמידת הדין מתוחה עליו ביותר עד שגלוק ממנו גם הדעת, שאינו יודע שה' יתברך הוא לבדו שיכול להושיעו, ולכן אינו פונה אליו מכל ליבו, ואינו מוצא הפתח לצאת ממסגר נפשו. ורפואתו ותקוותו היא דיבור אמת, שכאשר ידבוק במידת האמת בדיבורו, יהיה יכול לזעוק ולשווע לה' יתברך מקירות ליבו ולהושיע. שהרי על האמת נאמר (בטהלים פה, יב) "אמת מארץ תצמח", ודרשו זאת בבראשית רבה (ה, ה) שבעת בריאת האדם רבו המקטרגים שאינו ראוי להבראות מאחר שכולו שקרים ועוד מידות רעות, ובכדי לסתום פיהם נטל הקב"ה חותמו, היא מידת האמת, והשליכה ארצה, והוא בכדי שתהיה תקומה לאדם על אף השקר בו אחוז הוא, שאם ירד בר ישראל למטה לארץ ולמקום הדינים וחשכת הדעת, מתוך שיאחז שם במקומו ומדרגתו במידת האמת, תהיה לו תקומה ורפואה על אף שאינו ראוי לישועה, כי מאחר שדובר אמת הוא לפני ה' ב"ה, מעורר בזה למעלה רחמים פשוטים, שיבקע לו אור הדעת להבין ולידע שרק ה' יתברך הוא שיכול להושיעו, ועל אף שידוע הוא שבעוצם ריחוקו אין בידו זכויות להושיע, עם כל זה מצפה הוא לרחמי הבורא ב"ה במתנת חנם והוא משווע להקב"ה שיגאלנו על אף פחיתות מדרגתו, שסומך ונשען הוא על הבורא ב"ה שיעשה ויסובב ברחמי שיהיה יכול על כל פנים לצאת מצרתו. ובזה מתעורר הדיבור של הקב"ה לבקוע על פתח ישועה בחשכת אפלת דעתו, שהקב"ה שחותמו אמת מתפלל עליו בעצמו כביכול, וכענין שאמר רב זוטרא בר טוביה בשם רב במסכת ברכות (בדף ז ע"א) שגם הקב"ה מתפלל, ותפילתו היא 'הי רצון מלפני, שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי, ואתנה עם פני במדת רחמים, ואכנס להם לפנים משורת הדין', שמתפלל עליו הקב"ה שיימשכו עליו רחמים גדולים משם אה"ה, שבכח רחמים אלו להביא לגאותו וישועתו, כי נמשך לו על ידם דעת ודיבור מתוקנים שיהיה בכוחם לבקוע לו את חשכת אפלת דעתו ולהביאו לאור הגאולה.

וכח ומעלת הדיבור אמת הוא מפני שמלבד מה שיש בכח הדיבור להוציא מהכח אל הפועל את הרצון והמחשבה ולתקן הגוף, שהוא יחוד ותיקון ממעלה למטה, וכנגד יחודא עילאה, יש בכוחו גם להביא לתיקון המחשבה והראש, שהוא תיקון ועליה ממטה למעלה, וכנגד יחודא תתאה. כי מדרגת הדיבור מובדלת בכוחה ממדרגת המעשה, שאף אם קלקל אדם במדרגת הגוף והמעשה, לא נגע בו הדבר לגמרי במדרגת הדיבור, שנשאר במדרגת הדיבור שלו חלק שלא נתקלקל בחטאיו ובריחוקו מאור פני ה' ב"ה, וכענין שבט לוי שהוא כנגד הדיבור, כמו שאמר רשב"י בזהר ויצא (בדף קמח ע"ב) שהיתה מדרגת שירתם במקדש מצד אחיזתם במידת הגבורה, שהיא גם שורש הדיבור כמובא בדברי רבנו האר"י בעץ חיים (שער ה, ג), וכמובא בדברי החסיד יעב"ץ במסכת אבות (ג, א) ובמצודות דוד בשיר השירים (י, א) שמדרגת שירת הלווים היא כנגד הדיבור, ומפני מדרגתם זו מובדלים הלווים מכלל ישראל, כנאמר בהם (בדברים י, ט) "על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו, ה' הוא נחלתו כאשר דיבר ה' אלהיך לו", בכדי שיהיה להם הדרך להורות לישראל על אף שיקלקלו מאד מעשיהם, כנאמר בהם (בדברים י, ז) "ויראו משפטך ליעקב ותורתך לישראל", וכמו שכתב הרמב"ם (בהלכות שמיטה ויובל י, יב), וכמו כן הוא ענין הדיבור, שמובדל הוא ממדרגת הגוף והמעשה ואין לו חלק עמהם בכדי שאף אם יגע הקלקול במדרגת הגוף והמעשה לא תגרו אחריו כליל מדרגת הדיבור, אלא יוותר בה חלק מתוקן שלא ימשך אחר קלקול המעשה ובו ועל ידו תמשך סוף דבר הרפואה והתקומה למדרגת הגוף והמעשה כולה, ומפני צדויות מעלת הדיבור לכך יש בכוחו להעלות ולתקן גם המחשבה, שהוא תיקון בדרך היחודא תתאה מלמטה למעלה, ולהביא סוף דבר לתיקון האדם בדרך היחודא עילאה מלמעלה למטה, ולהאיר לו אור הגאולה והישועה.

ה

שכאשר מתקן האדם דעתו ומחשבתו, על אף שאינו מתוקן במעשיו כפי ערך עסקו בענין המחשבה, מכל מקום בכח דיבור בתורה ותפילה כאשר היא מתוך השתדלות לבוא למחשבה ודעת מתוקנים, להעלות ולתקן אף הגוף, ולא זו בלבד, אלא אף אם מחשבתו וליבו בל עימו, ואינו יכול אף לכיון דעתו בישוב הדעת ובמחשבה נכונה, עם כל זה יש בכח הדיבור לבדו לתקן המחשבה והדעת. והוא יחודא תתאה מלמטה למעלה, שהרי שריו הוא במקום החושך, אלא שבכח הדיבור משתוקק ונמשך אף משם לאור ה' ב"ה, ובזה יש די כח

להעלותו ולהגביהו לידי תיקון הראש והמחשבה באופן שיטפיע עד לכלי המעשה, ובלבד שדיבורו יהיה באמת, ואף שאין בו הכח והכוונה להתפלל די לו מה שידבר אמת לפני הקב"ה, ולא יבהל מכך שליבו בל עימו, אלא יוציא מפיו דיבורי תפילה אמיתיים לפני ה' ב"ה כפי מקומו ומדרגתו, ולא ידבר לפני ה' יתברך מה שמחוץ לדרגתו, אלא ידבר ממקומו האמיתי, ומכאבו האמיתי. שהרי 'רחמנא ליבא בעי' כמו שאמרו במסכת סנהדרין (בדף קו ע"ב), שחפץ הקב"ה שיקשר האדם בתפילתו מה שיש בליבו, ואף אם יש לו רצונות קדושים לדברי קדושה ולתורה ותפילה, עם כל זה צריך שיתקשר בדיבור התפילה עם האמת שבליבו, שידע מהו מקומו האמיתי, וכך ילך ויתעלה מדרגה לדרגה.

כי הדיבור בתפילה צריך להיות גם כשאדם רחוק, ובלא קשר למדרגתו במחשבה ובמעשה, שגדול הוא כח הדיבור לבדו, וכענין ששייבך משה את שבט לוי (דברים לג, ט) "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, ואת אחיו לא הכיר, ואת בניו לא ידע, כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו", שעל אף שרחוק האדם מאד בדעתו ובמעשיו, צריך שיתפוס הדיבור לבדו ועל ידו ימשך ויעורר רחמים שיביאוהו סוף דבר לתיקונו השלם במחשבה דיבור ומעשה. והאוחז במדרגת דיבור התפילה בכל עת ובכל מדרגה הוא בעיקר הנקרא 'בעל תפילה', כי נחשב הוא בזה כבעל הדיבור, שאין הדיבור מנותק ממנו בכל מצב שהוא, ויכול הוא לפנות לה' יתברך מכל מדרגה בה הוא נמצא. כי אף שנמצא האדם למטה ממקום המוחין וניטלה ממנו דעתו שהיא כנגד משה רבנו, כמו שאמר רשב"י בזהר פקודי (בדף רכא ע"א) שמשם הוא בסוד הדעת, עם כל זה נתן לו הקב"ה גם שם במקומו את כח הדיבור שמהותו הוא לגלות מסתורי המחשבה והדעת, ולכך נחשב הוא כמשרת אל הדעת, והוא בכדי שמתוך הדיבור יהיה יכול האדם להביא הדעת והמחשבה לכדי גילוי, ולזכות לגאולתו וישועתו.

ו

שהדיבור משרת הוא למדרגת הדעת שכנגד משה בכל מצב שיהיה, כי הוא מצד מדרגת אליהו שאמר לו הרעיא מהימנא בזהר נשא (דף קכד ע"א) אתה הוא שעוזר לי בכל צד וענין, כי עליך נאמר בתחילה (בבבבבר כה, יא) "פנחס בן אלעזר בן אהרן", ו'בן אהרן' אחי הוא בודאי, ועליו נאמר (משלי יז, יז) "אח לצרה יִלְד", היינו שמשם רבנו שהוא הרעיא מהימנא (-הרועה הנאמן) הוא בסוד מדרגת הדעת והמחשבה, והוא אומר לאליהו, שהוא פנחס הבא מאהרן אחיו, שמדרגתו כלפי משה הוא בענין הדיבור והפה, כמו שאמר עליו הקב"ה למשה "ודיבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה" (שמות ד, טו), והוא מדרגת הדיבור שמשרת הוא לדעת ולמחשבה, והוא שיכול להביאם מהעלם אל הגילוי בכל מצב שהוא, אף אם נמצא האדם בריחוק ובענין מיצר וצרה, ולכך עליו נאמר 'אח לצרה יִלְד', שנתן הקב"ה למדרגת הדעת והמחשבה את מדרגת הדיבור, שעל ידה יתרום האדם ויצא מכל חשכה וצרה ויבוא לתיקונו השלם בכל קומת המחשבה הדיבור והמעשה.

הוא שאמרו במסכת בבא מציעא (בדף פה ע"ב) שאליהו הנביא משמש ומסייע את שבעת הרועים ומקיצם להתפלל ולעורר רחמים על ישראל, אלא שמקיצם האחד אחר השני ולא בבת אחת, מפני שאם יתפללו יחדיו ימהרו ויחישו הקץ קודם זמנו, וביאר המגלה עמוקות (כפ' שמות) שהוא מפני שצריכים אנו שתעלה ותתגלה מעלת הדיבור שמצד אליהו דרגה אחר דרגה עד שיתבררו כל המדרגות התלויות בו, כי מדרגת האבות היא מצד השם אה"ה שבו ועל ידו נמשכים רחמים גדולים להחיש הגאולה, ומדרגת אליהו היא מצד השם הו"ה שהוא התעוררות הרחמים הפשוטים, ואף שרוצה אדם להמשיך רחמים גדולים משם אה"ה ולהחיש ישועתו, עם כל זה לא תיקן והעלה המדרגות השייכות לשורש נשמתו הרי זה כדחיקת הקץ קודם זמנו, אבל כאשר אחוז הוא במדרגת הדיבור ממקומו באמת, שהוא ענין אליהו, מעורר בזה רחמים פשוטים משם הו"ה ומברר ומעלה המדרגות הנמוכות השרויות למטה בארץ השייכות לענינו, שהוא ענין 'אמת מארץ תצמח', ובזה הולך ומתקן כל מדרגותיו בשלמות קומתו במחשבה דיבור ומעשה.

וזהו מעלת מדרגת חג ה'פסח' בו נגאלו ישראל, שהוא מלשון 'פה סח' כמובא בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרוש הפסח א) ובפרי עץ חיים (שער חג המצות ז), שהוא תיקון הדיבור באמת. כי גאולת ניסן נמשכת מצד מדרגת הדיבור אמת המאירה וצומחת אז בלב כל ישראל, וכענין ההתחדשות והצמיחה המתעוררים אז בכל הבריאה, ובכך מתעורר אז האדם לשוב אל ה' יתברך מתוך תשובה כראוי ממקומו ומדרגתו האמיתיים, שהיא גאולה אמיתית, שבא האדם בכח הדיבור לידי תיקון שלם בכל חלקי קומתו במחשבה דיבור ומעשה.

המשך יבוא בשבוע הבא אם ירצה ה'

ליל פסח

מאחר והשכינה שורה שם, וזה מעין בית הכנסת שאין משיחין בו שיחת חולין מפני אימת השכינה. ב. רבנו הזכיר שבלייל פסח חשוב יותר שלא לישון מאשר ליל שבועות וליל הושענא רבה, כי בלייל פסח מקיימים מצווה דאורייתא "והגדת לבנך" בסיפור יציאת מצרים לילדים עד שתחטפו שניה. ואמר רבנו שהרופא לזכות לספר ביציאת מצרים כל הלילה אבל קשה לו להיות נעור, יכול להקל בשתיית תה אחרי האפיקומן, בכדי לעורר עצמו.

א. רבנו הזכיר שליל פסח הוא הלילה הגבוה ביותר

בשנה, כמובא בזהר הקדוש (פ' בא, דף מ: מה) שהקב"ה יורד לשולחנו של האדם לשמוע אותו מספר על ניסיו ונפלאותיו ביציאת מצרים. והדגיש רבנו, שלכן חשוב להקפיד שלא לדבר דברים בטלים על שולחן הפסח.

עם סגולה

סגולות ועצות ייחודיות שנקלטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א

תפלה לשלמה

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א

פניני דרך

יסודות ואבני דרך
ספורת מורה שליט"א

לתקן הדיבור בכח התפילה

רבנו של עולם, אבי אב הרחמן, מלא רחמים. עשה נא
ברחמיך שאזכה להעלות הדבורים כולם אל הקדשה,
באפן שתתקן לי ברחמיך כל דבור אסור וכל דברים
בטלים, וזכני להעלות כל הדבורים וקולות הדבורים
אל הקדשה. אגא אל רחמן, עורר נא את מדת רחמיך
על המלכות דקדשה שתעלה אל הכתר דזעיר אנפין,
וזכנו לאור הגאולה. אגא רחמן, מלא רחמים, זכני לתקן
פגם הלשון ולתקן פגם הברית בשלמות, באפן שאזכה
שיעלו כל הדבורים לשרשם, ויאירו באור נורא ומפלא
בעולמות העליונים, וזכנו למלכות בית דוד במהרה
ובקרוב, והמשך בעולם את כח נגינתו של דוד, באפן
שקולות הנגינה הבוקעים מכנורו יגברו על כל קול פגום
שבזה העולם, ובזה תתקן הקולות של הדבורים.

אגא רחמן, זכנו לדבר לפניך דבורים חמים כגחלי אש
בתפלה לפניך, שנקטר הדבור לאמת שבקרבנו כפי
מדרגתנו ומקומנו, ובכח דבורי התפלה הבוערים לפניך
כאש קדש תכלה ותבטל כל אש זרה בעולם כלו, ותהפך
אש זו לאש קדש, באפן שנבער אליך יתברך שמה על
די אש זו, וזכנו ברחמיך לקבל עלינו בכל עת ורגע
מלכות שמים בשלמות מתוך רצונות וכסופין דקדשה
והשתוקקות וצמאון דקדשה אליך יתברך שמה.

אגא אל רחמן, זכנו חיש קל מהרה לבנות בית מקדשנו,
באפן שזנזכה הכל לעלות לירושלים עיר קדשה, ושם
לעבדך באמת ויראה כל הימים, מתוך שמחה וטוב לבב,
כימי עולם וכשנים קדמניות. אגא החזר עטרה ליטנה
במהרה, שזנזכה לראות שוב את גדלתך, ולשמע את נגינת
הלויים, ואת קולות עמך ישאאל מהללים ומפארים שמה
הגדול והקדוש בבית קדשה ותפארתך.

אמן נצח סלה ועד.

האם תושבי ירושלים שלא ראו את הכותל שלוש יום חייבים לקרוע?

רבנו הזכיר שמקור דין הקריעה על ראיית ירושלים הוא במסכת מועד קטן דף כ"ו עמוד א', ונפסק בשולחן ערוך סימן תקס"א סעיף ב', ושם לא נזכר חילוק בין תושבי ירושלים לשאר תושבי ארץ ישראל, אלא שכל מי שלא ראה את מקום בית המקדש שלוש יום חייב לקרוע, וכן כתב הרדב"ז להדיא בתשובה בחלק ב' סימן תרמ"ו, שמה שנוהגים תושבי ירושלים שלא לקרוע כלל, אין זה נכון, אלא כל זמן שלא ראו את מקום המקדש שלוש יום חייבים בקריעה, וכן הביא מרן החיד"א בברכי יוסף סימן תקס"א סעיף קטן ב', והזכיר רבנו שהגרש"ז אויערבאך היה מלמד זכות על הנוהגים כן מאחר ותושבי ירושלים מרגישים האבלות כל הזמן, ונדפסו דבריו בספר הליכות שלמה בחלק א' עמוד רפ"ח בהערה, ומכל מקום אמר רבנו שהעיקר להלכה שגם תושבי ירושלים חייבים בקריעה, מאחר ולא נזכר חילוק בזה בש"ס ובשולחן ערוך, והזכיר רבנו שכן פסק הגאון רבי משה פיינשטיין בשאלות ותשובות אגרות משה אורח חיים חלק ה' סימן ל"ז, וכן עיקר.

איך אליהו הנביא היה נגלה לצדיקים?

רבנו הזכיר שישנם מדרגות שונות בגילוי אליהו הנביא, שיש התגלות בהתנוצצות המחשבה בשכל, ולא בגוף, וכמובא בתיקוני זוהר חדש דף קכ"ג עמוד א', ויש התגלות על ידי הכתב, כמו המכתב שקיבל יורם מלך יהודה מאליהו הנביא, כמובא בדברי הימים ב' פרק כ"א, וזה היה שבע שנים לאחר הסתלקות אליהו הנביא מן העולם, כמו שאמרו בסדר עולם רבה פרק י"ז, וגם בהתגלות בגוף ממש ישנם פעמים שהוא מגיע באתכסיא, דהיינו במלבושים אחרים, וכמובא בברכות דף ו' עמוד ב' שפעם נדמה אליהו לסוחר, ובשבת דף ק"ט עמוד ב' שהיה נדמה לפרש, ולצדיקים הגדולים הוא מופיע בתור זקן הדור בלבשו, וכמו שכתבו התוספות בחולין דף ו' עמוד א' דבור המתחיל 'אשכחיה' שכל מקום שמוזכר בש"ס ההוא סבא, הוא אליהו הנביא. ולמדרגה זו זכו רבנו האר"י ז"ל, וכמו שהעיד עליו רבי חיים ויטאל בהקדמה לעץ חיים. ובזה פירש רבנו את המחלוקת בין החתם סופר בתשובותיו חלק ו' סימן צ"ח, הסובר שכאשר אליהו מתגלה הוא בדרגת אדם רגיל, לבין רבנו יוסף חיים שכתב בשאלות ותשובות תורה לשמה בסימן ש"פ שכאשר אליהו מתגלה הוא עדיין בדרגת מלאך, שתלוי הכל במדרגת האדם, שלפעמים הוא נגלה בדרגת מלאך ולפעמים בדרגת האדם, וזה תלוי גם בדרגת המקום, וכמו שכתב המהר"ל בספרו נצח ישראל בפרק כ"ח שבמקומות מסויימים קל יותר שיארע לאדם גילוי אליהו, וכגון במערה שנטמן בה רשב"י ובמקומות הקדושים.

סיפור לשלחן שבת

נחבא מאחורי הדלת לשמוע מה יעלה בגורל מעות אלו, ושמע ששולח רבנו הדברי חיים את שמשו לתת המעות כולם לאיזה עני לצורך החג. ופנה העשיר לרבנו הדברי חיים ותמיהתו בפיו, הלא יודע אני שלא חסר כעת לאותו עני מאומה מצרכי החג, ומהו פשר הדחיפות לתת לו כעת סכום כה גדול. והשיב לו הגאון רבנו הדברי חיים, ראה, אותו עני כבר הוציא כל אשר לו עבור הוצאות החג עד הפרוטה האחרונה, וגם מכר חלק נכבד מכלי הבית עבור כך, וכעת איך תערב לו שמחת החג בידועו שלאחר החג אין לו פרוטה לפרוטה וצריך הוא להחזיר חובותיו, לכן השתדלתי עבורו שיהיה לו גם עבור הוצאות החג וגם עבור שמחת יום טוב בלב שקט...